

BORBA PROTIV DISKRIMINACIJE ŽENA U SAVREMENOM SVETU

*„Sva ljudska bića rađaju se
slobodna i jednaka u
dostojanstvu i pravima. Ona ...
jedna prema drugima treba da
postupaju u duhu bratstva.“¹*

REZIME: položaj žene tokom celokupnog istorijskog razvoja bio je okarakterisan neravnopravnim položajem u odnosu na muškarca, kršenjem osnovnih ljudskih prava, nemogućnošću potpunog izražavanja sopstvenih sloboda i ugnjetavanjem unutar porodice tako i na širokom društvenom planu. Prošli su mnogi vekovi, koji su sobom donosili promene vlasničkih, političkih, socijalnih i društvenih odnosa. Ponekad se to izražavalo veoma burno i tragično kroz revolucije i ratove, nastajanje i krah društveno političkih sistema, uzlete i sumrak čovečanstva i ljudske ideje. Međutim, za svo to vreme položaj žena se veoma sporo menjao. Čini se da se istorija, kroz svu apsurdnost svojih događaja i onoga što je donosila ljudskom rodu, najgrublje poigrala sa pravima žena. Tek pre stotina godina, u pojedinim evropskim državama, demokratskog pravnog uređenja, ženama su priznata osnovna politička, pa samim tim i ljudska prava, ostvarena preko uličnih borbi, zlostavljanja i sukoba sa predstavnicima tadašnje vlasti. Žene su još jednom u istoriji svog roda skupo platile svoje osnovno ljudsko pravo koje im pripada imanentno samim činom njihovog rođenja. Permanentnom borbom za svoja prava, žene i u savremenom svetu, potvrđuju svoj nejednak pravni, ekonomski, politički i socijalni položaj u odnosu na muškarca.

Ključne reči: žena, diskriminacija, zabrana, Ujedinjene nacije, zakonodavstvo, Konvencija, ljudska prava, kršenje propisa.

* Savetnik u Ministarstvu prosvete Republike Srbije

¹ Član 1 Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

I

Kao prvi korak na putu prema pravnoj državi, javljaju se ljudska prava koja se u njoj štite od svake samovolje, ustavom i zakonom. Pravni poredak svake pravne države proizilazi neminovno iz demokratije i sistema ljudskih sloboda i prava.

Kao važna pretpostavka pravne države javlja se ostavriavanje celokupnog sistema ljudskih prava i sloboda koji traži pravnu državu zasnovanu na vladavini prava, gde se svi nosioci državne vlasti ponašaju legitimno i saglasno demokratski utvrđenom ustavno pravnom sistemu. Tu niko nije iznad i izvan prava koje ustav i zakoni jedne zemlje utvrđuju.

Obzirom na značaj pitanja zaštite ljudskih prava i njegovu univerzalnost, kao posebno polje, danas posebno aktuelno možemo istaći prava žena. Imajući u vidu specifičan i težak položaj, generalno posmatrano, u kojem se nalaze žene kada dođe do ostvarivanja, odnosno zaštite njihovih prava, mnoga zakonodavstva stavljaju poseban akcenat na to pitanje. Žene su kroz istoriju, a nažalost i danas, često diskriminisane, s jedne strane zbog pripadnosti ženskom polu, a osim toga, često barem po još jednom, a nekada i po više osnova (da li je to pripadnost nekoj etničkoj grupi, invaliditet, boja kože itd.). Tako da žene koje čine polovinu čovečanstva i polovinu stanovništva manje-više svake današnje države, zapravo prema kriterijumima zaštite i ostvarivanja ljudskih prava predstavljaju ono što se u teoriji ljudskih prava naziva manjinom ili ranjivom grupom. Znači, to je grupa koja je zbog svojih određenih karakteristika generalno izložena mnogo češće i u većoj meri diskriminaciji, odnosno nemogućnosti i otežanom ostvarivanju sopstvenih prava.

Uopšte posmatrano, žene su još uvek izložene u većoj meri diskriminaciji nego muškarci. Osim toga, diskriminacija žena predstavlja, što je potvrđeno i u mnogim dokumentima, analizama, na seminarima i konferencijama, još uvek jedan od najčešćih oblika diskriminacije u većem delu današnjeg sveta. Kada usmerimo pažnju na neke konkretne situacije ili osnove po kojima se diskriminišu žene, zapazićemo da njihov položaj zavisi od određenih tradicionalnih shvatanja o njihovom mestu i ulozi u porodici i u društvu ili se polazi od neke biološke funkcije žena i muškaraca. Često se ne uzima u obzir da te tradicije na koje se pozivamo, takođe nisu večite, ne potiču od nastanka čoveka, nego se menjaju, a posebno u današnjim uslovima kada se društvene okolnosti menjaju velikom brzinom. Jasno je da žene predstavljaju grupu koja je još uvek u nekoj fazi sticanja, odnosno borbe za neka od elementarnih prava.

Činjenica da čak ni u državama sa priznatim i viševjekovnim demokratskim tradicijama još nije navršen ni jedan vek od priznavanja „opšteg“ prava glasa ženama. Tada su vlasti reagovala veoma žestoko, represalijama i preprekama da bi sprečile postizanje tih ciljeva koje su tada žene sebi postavile.

Pojedine zemlje su usvojile i određene domaće propise koji za cilj imaju obezbeđivanje jednakog položaja žena, ali treba ipak reći, da je suštinsko pitanje na koji način se oni zapravo primenjuju u praksi. Puko proklamovanje prava bez adekvatnih mehanizama za praćenje njihove primene i za njihovu realnu primenu u praksi, zapravo i ne znači mnogo.

Sa aspekta domaćeg zakonodavstva možemo istaći da je jedan od osnovnih i svakako najvažnijih ciljeva u borbi za demokratsko društvo, kakvu u našoj zemlji vodimo, jeste sprečavanje svakog oblika diskriminacije po bilo kojoj osnovi – bilo verskoj, nacionalnoj, seksualnoj ili polnoj. Pravo žena na jednak tretman i jednake mogućnosti predstavlja osnovno ljudsko pravo.

Važno je istaći da su u periodu od 2000. godine do danas uspostavljeni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost polova na različitim nivoima kao što su: Odbor za ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije; Savet za ravnopravnost polova; Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova Skupštine AP Vojvodine; Odbor za ravnopravnost polova Skupštine AP Vojvodine; Pokrajinski ombudstman; Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova; kao i imenovanje kontakt osoba za pitanje ravnopravnosti polova na lokalnom nivou u 42 grada, odnosno opštine.

Skupština AP Vojvodine je na ovom planu učinila najviše u zemlji. Uspostavljeni su svi institucionalni mehanizmi koje je moguće uspostaviti na nivou AP. Uz napred navedeno, imenovana je članica Izvršnog veća AP Vojvodine, zadužena za pitanja žena, a posle izbora Pokrajinskog ombudsmana izabrana je zamenica ombudsmana za ravnopravnost polova. 2004. godine, Skupština AP Vojvodine donela je dve veoma bitne odluke: Odluku o ravnopravnosti polova, a to je najviši pravni akt koji pokrajinska Skupština može da donese i Odluku o osnivanju Pokrajinskog zavoda za ravnopravnost polova koji je ubrzo posle toga i počeo sa radom.

II

Danas postoje brojni međunarodni dokumenti kojima se uspostavljaju opšti standardi koji se tiču položaja žena i njihovih prava, kao i izvesni međunarodni mehanizmi uspostavljeni radi praćenja primene tih standarda u državama koje su ratifikovala te međunarodne instrumente.

Kao najznačajniju konvenciju iz ove grupe danas treba navesti Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije prema ženama (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination of Women-CEDAW²), usvojenu 1979. godine, koja je stupila na snagu 03. septembra 1981. godine. Ovom Konvencijom države potpisnice su potvrdile svoja opredeljenja da je potrebno izmeniti tradicionalnu ulogu muškarca, kao i ulogu žene u društvu kako bi se ostvarila potpuna ravnopravnost muškarca i žene imajući u vidu veliki doprinos žena blagostanju

² Međunarodna konvencija UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), 1979.

porodice i razvoju društva, što do sada nije u potpunosti priznato. Takođe, društveni značaj materинства i uloga oba roditelja u porodici i podizanju dece, uz svest o ulozi žene u rađanju ne treba da budu osnov za diskriminaciju već podizanje dece treba smatrati zajedničkom odgovornošću muškarca i žene i društva u celini.

Konvencijom se izražava opšte uverenje da potpun i svestran razvoj zemalja, blagostanje sveta i stvar mira zahtevaju najveće učešće žena, ravnopravno s muškarcima, u svim sferama života. Države potpisnice Konvencije su saglasne u tome da imaju obavezu da obezbede ravnopravnost muškaraca i žena u pogledu svih ekonomskih, društvenih, kulturnih, građanskih i političkih prava. Osnovne postavke ove Konvencije nalaze se u konstataciji da Opšta deklaracija o pravima čoveka potvrđuje načelo nedopustivosti diskriminacije i proglašava da su svi ljudi rođeni slobodni i jednaki u dostojanstvu i pravima i da svakom pripadaju sva prava i slobode koje su tamo navedene, a bez ikakvih razlika, uključujući i razliku u pogledu pola.³

Pored međunarodnih konvencija, rezolucija, deklaracija i preporuka koje su usvojile UN i specijalizovane agencije koje se odnose na ravnopravnost muškaraca i žena i dalje postoji široka diskriminacija žena. Na taj način krše se načela ravnopravnosti i poštovanja ljudskog dostojanstva, što predstavlja prepreku ravnopravnom učešću žena u političkom, društvenom, ekonomskom i kulturnom životu njihovih zemalja, sputavajući dalji napredak društva i porodice čime se otežava potpun razvoj sposobnosti žena da učestvuju u službi svojih zemalja i čovečanstva.

Države članice ove konvencije obavezale su se da preduzimaju u svim oblastima, posebno političkoj, društvenoj, ekonomskoj i kulturnoj, sve prikladne mere, uključujući zakonodavne, da bi obezbedile potpun razvoj i napredak žena, kako bi im se garantovalo ostvarivanje i uživanje prava čoveka i osnovnih sloboda, ravnopravno s muškarcima.

Radi praćenja napretka ostvarenog u primeni ove konvencije, obrazovan je Komitet za eliminisanje diskriminacije žena, koji je prilikom stupanja na snagu Konvencije imao 18, a posle ratifikacije ili pristupanja trideset pete države članice, 23 stručnjaka visokih moralnih kvaliteta i stručnosti za oblast na koju se odnosi ova konvencija. Pri izboru članova Komiteta vodi se računa o ravnomernoj geografskoj zastupljenosti, kao i o tome da budu izabrani stručnjaci koji predstavljaju razne civilizacije i glavne pravne sisteme.

Države članice su se obavezale da generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija podnesu, radi razmatranja u Komitetu, izveštaj o zakonodavnim, sudskim, upravnim ili drugim merama koje su usvojile radi primene odredaba Konvencije, kao i napretku ostvarenom u određenom periodu:

³ Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 11/81)

a) u roku od godinu dana posle stupanja Konvencije na snagu u odnosnoj državi;

b) najmanje svake četvrtre godine posle toga i uvek kada to Komitet zatraži.

Ono što danas predstavlja suštinsko pitanje u Republici Srbiji, ali i u mnogim drugim zemljama, jeste pitanje prakse, odnosno primene standarda i pravnih normi u ovoj oblasti u svakodnevnom životu. Puko proklamovanje prava bez adekvatnih mehanizama za praćenje njihove primene, i bez adekvatnog sprovođenja onoga što je proklamovano, nisu dovoljni – nužno je osmišljavanje načina za primenu u svakodnevnom životu tih principa i standarda.

Pojam diskriminacije, bar kada je reč o svakodnevnom govoru, izgleda kao nešto što je samo po sebi jasno i očigledno. Ipak, nužno je naglasiti da je pojam diskriminacije sadržan u međunarodnim i domaćim aktima prolazio kroz modifikacije i dopune, te se u različitim aktima nailazi na pojmove različitog stepena konkretizacije. Tako na primer, Povelja UN iz 1965. godine ne pominje termin diskriminacija, već govori o „poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve, bez razlikovanja po osnovu rase, pola, jezika ili veroispovesti“, dok Univerzalna deklaracija UN o ljudskim pravima iz 1948. godine takođe govori o uklanjanju svih razlika u ostvarivanju prava i sloboda uz nešto više nabrojanih osnova za različito postupanje od onih navedenih u Povelji, ali opet bez korišćenja termina „diskriminacija“. Oba pomenuta dokumenta UN sadrže zabranu razlikovanja po polu u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda, ali ne koriste sam termin „diskriminacija“. S toga su ovi dokumenti značajni kao temelji, ali ne i kao oni kojima je pojam diskriminacije operacionalizovan u meri u kojoj se koristi danas.

III

Mnogi aktuelni problemi vezani za položaj žena, često su i na međunarodnom planu, direktna ili indirektna posledica diskriminatornog, široko prihvaćenog odnosa prema ženama. Žene su onaj deo populacije koji u ogromnoj većini predstavlja žrtve protivzakonitih i nemoralnih postupanja kao što su seksualno uznemiravanje, krijumčarenje ljudi (poznato i pod imenom „trafiking“), nasilje u porodici i dr. Činjenica je da se žene u navedenim situacijama javljaju kao pretežne žrtve.

Konvencijom se, s toga, od država članica zahteva da deluju u cilju zaštite žena od bilo koje vrste nasilja unutar porodice, na radnom mestu ili u bilo kojoj drugoj oblasti društvenog života oslanjajući se na prvom mestu na važeće zakone koji će štititi žene od ispoljavanja bilo koje vrste nasilja u svakodnevnom životu (uključujući seksualno nasilje, zlostavljanje u porodici, seksualno uznemiravanje na radnom mestu, itd.). Državama članicama se takođe preporučuje da brinu o primeni ostalih mera protiv ove vrste nasilja, o postojanju službi pomoći ženama žrtvama nasilja ili zlostavljanja, kao i o primeni statističkih podataka o ispoljavanju bilo koje vrste nasilja nad ženama i o ženama žrtvama nasilja.

I ako je princip jednake naknade za rad jednake vrednosti prihvaćen u zakonodavstvima mnogih zemalja, potrebno je još mnogo toga uraditi kako bi se obezbedila primena ovog principa u praksi i prevazišla polarizovanost tržišta rada prema pripadnosti polovima. S toga je potrebno razmotriti mogućnost proučavanja, razvijanja i prihvatanja sistema procene rada zasnovanih na kriterijumima koji bi bili neutralni u odnosu na polnu pripadnost i koji bi olakšali upoređivanje onih poslova u kojima sada preovlađuju žene sa poslovima u kojima muškarci preovlađuju.

Sa izuzetnom zabrinutošću primećuje se da u pojedinim delovima sveta postoje tradicionalni, kulturni i ekonomski pritisci koji omogućavaju da se nastavlja sa štetnim postupcima koji utiču na zdravlje i dobrobit žena i dece. Oni podrazumevaju primenu štetnih tradicionalnih postupaka obrezivanja žena što direktno utiče na njihovo zdravlje i zahteva da države članice, u okviru brige o zdravlju stanovništva, uključe u svoje zdravstvene programe odgovarajuće strategije. Takve mere mogle bi da obuhvataju obaveštavanje univerziteta, medicinskih udruženja, nacionalnih organizacija žena i drugih tela o ovakvim tradicionalnim postupcima. To takođe podrazumeva podsticanje političara, profesionalaca, verskih vođa i vođa drugih zajednica na svim nivoima, uz podršku medija i umetnosti na saradnju u pokušaju da se utiče na odnos prema iskorenjivanju ovakve prakse. U tom smislu potrebno je da države članice pored uključivanja u svoje zdravstvene programe odgovarajuće strategije zatraže pomoć, informacije i savete od nadležnih organizacija sistema Ujedinjenih nacija, koje će ih podržati i pomoći im u naporima za suzbijanje štetnih tradicionalnih postupaka.

Komitet je u okviru svoje aktivnosti, razmotrivši podatke na koje mu je ukazano, o mogućim posledicama kako globalne epidemije stečenog sindroma gubitka imuniteta (SIDA) tako i strategije za njegovo kontrolisanje posebnu aktivnost usmerio na ostvarivanje prava žena i preporučio:

1. da države članice pojačaju napore u širenju informacija o ovom obolenju;
2. da u programima za borbu protiv SIDE posebna pažnja treba da se posveti pravima i potrebama žena i dece, kao i činionicima u vezi sa reproduktivnom ulogom žena i njihovim potčinjenim položajem u nekim društvima, što ih čini naročito podložnim HIV infekciji;
3. da države članice obezbede učešće žena u osnovnoj zdravstvenoj zaštiti i da preduzmu mere za povećanje uloge žena kao pružaoca pomoći, zdravstvenih radnika i nosilaca obrazovanja u okviru zaštite od HIV infekcije;
4. da sve države članice uključe u svoje izveštaje informacije o posledicama SIDE na položaj žena i o koracima preduzetim u cilju zadovoljenja potreba zaraženih žena i sprečavanju njihove diskriminacije.

Tradicionalni pojam ljudskih prava trpi kritike feministkinja zbog toga što nedovoljno odražava jednakost žena i muškaraca i rodnu osetljivost. Svetske konferencije o ženama i Konvencija UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena doprinele su, uz ostalo, rodno osetljivom pristupu ljudskim pravima žena, što se takođe odražava u Deklaraciji UN o nasilju nad ženama i u nacrtu Protokola o pravima žena

uz Afričku povelju o ljudskim pravima i pravima naroda. Veoma je važno uočiti da instrumenti o ljudskim pravima predstavljaju novi politički i društveni koncept na taj način što pravno potvrđuju žene kao potpuna i ravnopravna ljudska bića.

„Unapređenje žena i ostvarenje jednakosti žena i muškaraca sastavni su deo ljudskih prava i uslov socijalne pravednosti, i ne bi se smela izdvajati kao žensko pitanje.“⁴

Činjenica je da se u državama na različitim stepenima razvoja, u većoj ili manjoj meri pokazuje da postoje stereotipne predstave o ženama, zahvaljujući društveno – kulturnim faktorima, koji uporno podstiču diskriminaciju zasnovanu na razlici polova. S toga je potrebno da sve države članice CEDAW usvoje delotvorne programe obrazovanja i informisanja javnosti koji će pomoći da se iskorene predrasude i sadašnja ustaljena praksa koja sprečava potpuno delovanje i primenu principa društvene ravnopravnosti žena. I ako je postignut značajan napredak u pogledu ukidanja i izmene diskriminatornih zakona, još uvek postoji potreba da se preduzmu radikalne mere i krupni koraci u cilju potpunog sprovođenja Konvencije o ukidanju svih oblika diskriminacije žena tako što će se uvesti mere koje će *de facto* promovisati ravnopravnost muškaraca i žena.

S tim u vezi, preporučuje se da se države više koriste privremenim posebnim merama kao što su pozitivno delovanje – povlašćen odnos ili proporcionalni sistemi, kako bi se ubrzao proces integracije žena u obrazovanje, ekonomiju, sistem zapošljavanja i politiku. Državama članicama Konvencije preporučeno je da stvore i/ili ojačaju delotvoran nacionalni mehanizam, institucije i procedure na visokom državnom nivou, sa odgovarajućim novčanim sredstvima, obavezama i ovlašćenjima koje će:

- iznositi mišljenje o uticaju svih postupaka vlasti na žene;
- sveobuhvatno nadgledati položaj žena;
- pomagati da se formulišu novi politički potezi i da se delotvorno sprovedu strategije i mere za ukidanje diskriminacije.

Na taj način bi se pružila mogućnost ženama da, ravnopravno sa muškarcima i bez ikakve diskriminacije, predstavljaju svoju vladu na međunarodnom nivou i da učestvuju u radu međunarodnih organizacija.

Neophodno je uzeti u obzir činjenicu da su statistički podaci apsolutno neophodni kako bi se shvatio pravi položaj žena u svakoj od država članica međunarodne zajednice. S tim u vezi, potrebno je učiniti sve napore kako bi se obezbedilo da nacionalne statističke službe odgovorne za popis stanovništva i druge društvene i ekonomske preglede formulišu upitnike tako da podaci mogu da se razluče prema polu, kako u pogledu apsolutnih brojeva tako i u pogledu procenata, da bi zainteresovani korisnici mogli lako da pronađu podatke o položaju žena u određenom sektoru koji ih zanima.

⁴ Konferencija o pravima žena-Peking +5, 2000. god.

Diskriminacija i kršenje načela ravnopravnosti polova najčešće se uočava na području zapošljavanja i rada, u porodičnim odnosima (nasilje nad ženama i decom), pri neravnopravnom udelu roditelja u brizi i vaspitanju dece i odlukama o poveravanju dece (najčešće se dodeljuju majkama), u političkom životu (manja zastupljenost žena u obrazovanju i u medijima).

U malom procentu žene su vlasnice nepokretne i pokretne imovine, a ogromna većina ih je opterećena nepriznatim, besplatnim radom u kući.

Žene imaju manje predstavnika na rukovodećim položajima, kao i u političkim telima za donošenje odluka. Nasilje u porodici, prvenstveno nad decom i ženama je rasprostranjeno, ali se još uvek malo slučajeva prijavljuje. Siromaštvo je jedan od glavnih uzroka kršenja ljudskih prava i prepreka humanog razvoja žena. Više od 40% žena starijih od 15 godina nemaju redovna lična primanja, a zaposlene žene zarađuju manje od muškaraca.

Obrazovanost žena je nepovoljnija u odnosu na muškarce kada je reč o nižim nivoima školske spreme. Njihova zastupljenost u strukturama vlasti je obrnuto proporcionalna njihovom učešću u ukupnom stanovništvu što ukazuje na nedovoljno učešće žena na mestima odlučivanja u javnim-državnim institucijama.

Ni danas učešće žena u političkom životu nije srazmerno učešću muškaraca, i ako žene čine više od polovine svetske populacije. Ta očigledna nesrazmera ukazuje na niz nedostataka nacionalnih institucija koje se, inače, smatraju demokratskim. Postotak žena parlamentarnih poslanika u svetu se povećao četiri puta u periodu od 1945. do 1995. godine. Rekordni prosečni nivo postignut je 1988. godine kada je 14,8% od svih poslanika bilo žena.⁵

Uvođenje kvota radi ohrabrivanja i podržavanja učešća žena u političkom životu upotrebljavalo se kao sredstvo da se unapredi situacija koja je kvalifikovana kao neproporcionalna zastupljenost i nejednak status žena i muškaraca u nacionalnim parlamentima. Do sada je u svetu u samo 10 zemalja postignuta zastupljenost žena u parlamentu veća od 30%, uglavnom, uvođenjem kvota (utvrđeni postoci koji su uvedeni u zakon i koji obezbeđuju prisutnost žena u parlamentima). Ako se napredak nastavi sadašnjim tempom biće potrebno više od 50 godina da se postigne potpuno proporcionalna i pravedna zastupljenost žena.

Opšte odredbe pojma diskriminacije i propisivanje zabrane diskriminacije nalazimo u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, a kada je u pitanju diskriminacija zasnovana na pripadnosti određenom polu, tada u posebnoj međunarodnoj konvenciji-Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena.

Pojam diskriminacije prema polu (član 1) Konvencija definiše kao: pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje čiji cilj ili posledica se ogleda u otežavanju, ugrožavanju, onemogućavanju ili negiranju priznavanja, uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava zbog pripadnosti određenom polu. Karakteristična svojstva ili status koji uključuje

⁵ Interparlamentarna unija, www.ipu.org, 2003.

pojam diskriminacije zasnovane na pripadnosti određenom polu su: bračni status, porodični status, trudnoća i materinstvo, roditeljstvo i polna orijentacija. U Konvenciji o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena izričito se navodi svaki od navedenih osnova diskriminacije, a u širem smislu svi ti oblici diskriminacije smatraju se diskriminacijom s obzirom na pripadnost određenom polu.

Konvencija razlikuje dva osnovna oblika diskriminacije, s obzirom na način i oblik u kome se ispoljavaju. To su neposredna i posredna diskriminacija.

Neposredna diskriminacija (direktna diskriminacija) definiše se u Konvenciji kao svaki vid, odnosno bilo koje nepovoljnije postupanje prema licu određenog pola nego što se postupa ili bi se postupalo, ili bi se moglo postupiti i odnosu na lice drugog pola koje se nalazi u istoj ili sličnoj situaciji.

Posrednu diskriminaciju Konvencija definiše kao pozivanje na prividno neutralnu normu, „jednaku za sve“ ili kriterijum „jednak za sve“, odnosno praksu „jednaku za sve“ koji, upravo zbog pripadnosti određenom polu, dovode u nepovoljan položaj lica jednog pola u poređenju sa licem drugog pola.

Države koje su ratifikovale Konvenciju obavezne su da preduzimaju posebne mere koje predstavljaju jedan od najvažnijih instrumenata pomoću kojih država vodi politiku jednakih mogućnosti. Sama suština posebnih mera je da lica koja su diskriminisana bilo formalno ili, što je češći slučaj faktički, dovede u povoljniji položaj kako bi se prevazišla diskriminacija. Posebne mere usvajaju se radi otklanjanja faktičke neravnopravnosti i postizanja ravnopravnosti polova, te je s toga njihovo preduzimanje nužno i opravdano.

Posebne mere se ne usvajaju sa trajnim dejstvom, već je njihova primena uvek vremenski ograničena. Prilikom usvajanja posebnih mera njihovo temporarno dejstvo neophodno je jasno naglasiti. Privremene mere primenjuju se dok se ne postigne cilj, koji je predstavljao i osnovni razlog za njihovo usvajanje.

Mada je postignut značajan napredak u pogledu ukidanja i izmene diskriminatorskih zakona i njihove primene, još uvek postoji izražena potreba da se preduzmu koraci u cilju potpunog sprovođenja Konvencije tako što će se uvesti širok spektar mera i postupaka koji će *de facto* promovisati i unaprediti ravnopravnost muškaraca i žena.

S toga se preporučuje da se države članice više koriste privremenim posebnim merama kao što su pozitivno delovanje, povlašćen odnos ili proporcionalni sistemi, na koji način bi se ubrzao proces integracije žena u ekonomiju, obrazovanje, sistem zapošljavanja i politiku.

Pored međunarodnih dokumenata i Ustav Srbije, među načelnim odredbama o ljudskim i manjinskim pravima sistematizuje i opštu ustavnu normu o zabrani diskriminacije, čiji je smisao obezbeđenje osnovnih ustavnih pretpostavki da se sva ljudska prava, koja Ustav garantuje, ostvaruju pod jednakim uslovima.⁶

⁶ Ombudsman protiv dvostruke diskriminacije žena, Novi Sad, 2006.

Momir M. Grahovac, M.Sc.

Advisor at the Ministry of Education of the Republic of Serbia

Struggle against Women Discrimination in the Modern World***A b s t r a c t***

The position of woman during historical development has been characterized by inequality with men, the infringement of fundamental human rights, impossibility to express themselves freely, and oppression both in their families and in wider community. Many centuries which brought with themselves changes of ownership, political, social and public relations have ended. The response was sometimes strong and tragic: revolutions, wars, disappearances, socio-political ascents, twilight of humanity, and human ideas.

However, during the course of the time the position of woman has been changing very slowly. It seems that history (the absurdity of its courses and the things it had brought to the human race) has played roughly with the rights of women. It was only about a hundred years ago that in some European countries with democratic legal arrangements, women's basic political and human rights (achieved by street combats, mistreatments, and conflicts with people in power) were recognized. Once again, women dearly pay for their rights, which are, immanent to them (by the very act of their birth). The constant struggle of women for their rights in the world goes on even now which only confirms their unequal legal, economic, political and social position in relationship to men.

Keywords: woman, discrimination, prohibition, UN, legislature, Convention, human rights, violation of law.

Literatura

1. Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, 1948. god.
2. Međunarodna konvencija UN o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), 1979. god.
3. Zakon o ratifikaciji Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, Sl. list SFRJ – Međunarodni ugovori, br. 11/81.
4. Konferencija o pravima žena-Peking +5, 2000. god.
5. Interparlamentarna unija, www.ipu.org. 2003. god.